

**Úttektir á sjálfsmatsaðferðum framhaldsskóla
Vormisseri 2007**

Helstu niðurstöður

**Menntamálaráðuneytið
Júlí 2007**

Menntamálaráðuneyti

Júlí 2007

Útgefandi: Menntamálaráðuneyti
Sölvhólgötu 4
150 Reykjavík
Sími: 545 9500
Bréfasími: 562 3068
Netfang: postur@mrn.stjr.is
Veffang: www.menntamalaraduneyti.is

Umbrot og textavinnsla: Menntamálaráðuneyti

© 2007 Menntamálaráðuneyti

Efnisyfirlit

FORMÁLI	4
SAMANTEKT	5
ÚTTEKTIR VORIÐ 2007	6
Staða sjálfsmats í skólunum.....	6
Sjálfsmatsaðferðir skólanna	7
Framkvæmd sjálfsmats í skólunum.....	8
VIÐAUKI	9
Viðmið	9
Matstækið	11
Skólar í úttekt vorið 2007	12
Úttektaraðilar vorið 2007	13

Formáli

Í lögum um framhaldsskóla nr. 80/1996 er ákvæði þess efnis að sérhver skóli skuli innleiða aðferðir til að meta skólastarfið, þar á meðal kennslu- og stjórnunarhætti, samskipti innan skólans og tengsl við aðila utan skólans. Jafnframt er í lögnum ákvæði um að á 5 ára fresti skuli að frumkvæði menntamálaráðuneytis gerð úttekt á sjálfsmatsaðferðum skóla. Í aðalnámskrá fyrir framhaldsskóla, almennum hluta, er kafli um mat á skólastarfi og er þar fjallað sérstaklega um sjálfsmat og viðmið fyrir sjálfsamat skóla. Í bæklingnum *Sjálfsmat skóla* sem menntamálaráðuneytið gaf út árið 1997 er einnig ítarleg umfjöllun um tilgang og markmið sjálfsmats. Þar eru sett fram viðmið fyrir sjálfsmat skóla, birtur gátlisti og gefið dæmi um ramma fyrir sjálfsmatsskýrslu.

Ákvæðið um úttektir á sjálfsmatsaðferðum framhaldsskóla kom fyrst til framkvæmda vorið 2002 og stóð fyrsta umferð úttekta til vors 2003.

Önnur umferð úttekta á sjálfsmatsaðferðum hófst í febrúar 2007 og voru á vorönn 2007 gerðar úttektir á sjálfsmatsaðferðum tíu framhaldsskóla. Í þessari skýrslu er gerð grein fyrir helstu niðurstöðum fyrsta áfanga annarrar umferðar. Skýrslan er send viðkomandi skólum og skólanefndum en hana má einnig finna á vef menntamálaráðuneytisins www.menntamalaraduneyti.is.

Samantekt

Helstu niðurstöður úttekta á sjálfsmatsaðferðum tíu framhaldsskóla vorið 2007 eru að í fimm skólum hefur farið fram kerfisbundið sjálfsmat á öllum helstu þáttum skólastarfsins, í þremur hefur farið fram kerfisbundið sjálfsmat á tilteknum þáttum skólastarfsins og í tveimur hafa verið gerðar einstakar tilraunir við sjálfsmat á afmörkuðum þáttum skólastarfsins.

Í eftirfarandi töflu má sjá samantekt á niðurstöðum um mat á sjálfsmatsaðferðum skóla:

Sjálfsmatsaðferðir skólans teljast:	Fjöldi skóla
Fullnægjandi	6 (60%)
Fullnægjandi að hluta	2 (20%)
Ófullnægjandi	2 (20%)
Samtals	10 (100%)

Pegar lagt var mat á framkvæmd sjálfsmats í þeim átta skólum sem höfðu framkvæmt kerfisbundið sjálfsmat voru niðurstöðurnar eftirfarandi:

Framkvæmd sjálfsmats telst:	Fjöldi skóla
Fullnægjandi	6 (75%)
Fullnægjandi að hluta	2 (25%)
Ófullnægjandi	0 (0%)
Samtals	8 (100%)

Úttektirnar leiddu í ljós að í sex af skólunum tíu sem teknir voru út vorið 2007 eru viðmið ráðuneytisins að öllu leyti uppfyllt bæði um sjálfsmatsaðferðir og um framkvæmd sjálfsmats.

Úttektir vorið 2007

Í febrúar 2007 var viðkomandi skólum og skólanefndum tilkynnt með bréfi að gerðar yrðu úttektir á sjálfsmatsaðferðum skólanna og jafnframt gerð grein fyrir tímasetningum og úttektaraðilum (sjá nánar um úttektaraðila í viðauka).

Úttekt á sjálfsmatsaðferðum skóla byggir m.a. á gögnum frá viðkomandi skóla, heimsóknnum í skólann og viðtölum við stjórnendur, kennara, fulltrúa annarra starfsmanna og nemendur, eftir því sem við á.

Í úttektunum er lagt mat á stöðu sjálfsmats, sjálfsmatsaðferðir og framkvæmd sjálfsmatsins í einstökum skólum. Þau viðmið sem liggja til grundvallar við mat á sjálfsmatsaðferðum eru skilgreind í almennum hluta aðalnámskrár framhaldsskóla frá 2004. Þar kemur fram að sjálfsmatið eigi að vera: formlegt, altækt, áreiðanlegt, samstarfsmiðað, umbótamiðað, árangursmiðað, stofnana- og einstaklingsmiðað, lýsandi, greinandi og opinbert (sjá viðauka).

Úttektaraðilar kynntu skólameistara viðkomandi skóla niðurstöður úttektarinnar áður en þeim var skilað til ráðuneytisins.

Staða sjálfsmats í skólunum

Í sjö af þeim tíu framhaldsskólunum sem voru teknir út liggur fyrir skrifleg opinber verkáætlun um sjálfsmat og kerfisbundið sjálfsmat hefur farið fram í átta af skólum tíu. Staða sjálfsmats í skólunum tíu í úttektinni er eftirfarandi:

Staða sjálfsmats	Fjöldi skóla
Kerfisbundið sjálfsmat hefur farið fram á öllum helstu þáttum skólastarfsins	5
Kerfisbundið sjálfsmat hefur farið fram á tilteknum þáttum skólastarfsins	3
Einstakar tilraunir við sjálfsmat hafa verið gerðar	2

Af skólunum tíu hefur opinber sjálfsmatsskýrsla verið gefin út í níu skólum.

Sjálfsmatsaðferðir skólanna

Í öllum skólunum tíu er sjálfsmatsaðferð skólans byggð á samsettu og aðlöguðu kerfi.

Í þeim átta skólum þar sem kerfisbundið sjálfsmat hefur farið fram var metið hvort sjálfsmatskerfið sem notað er í skólanum uppfyllti þau viðmið sem menntamálaráðuneytið hefur sett fyrir sjálfsmatsaðferðir (sjá viðauka). Eftirfarandi tafla sýnir hvaða viðmið skólarnir uppfylltu:

Sjálfsmatskerfið telst:	Já	Nei
Formlegt	8	0
Altækt	8	0
Áreiðanlegt	8	0
Samstarfsmiðað	8	0
Umbótamiðað	8	0
Árangursmiðað	8	0
Stofnanamiðað	8	0
Einstaklingsmiðað	8	0
Lýsandi	7	1
Greinandi	8	0
Opinbert	7	1

Samkvæmt viðmiðum ráðuneytisins er í sex af skólunum tíu unnið með fullnægjandi sjálfsmatsaðferðum. Í tveimur skólanna teljast aðferðirnar vera fullnægjandi að hluta og í tveimur skólum eru notaðar aðferðir sem teljast ófullnægjandi.

Framkvæmd sjálfsmats í skólunum

Í þeim átta skólum þar sem fram hafði farið kerfisbundið sjálfsmat taldist undirbúningur og kynning fullnægjandi í öllum tilfellum. Framkvæmd umbóta var í samræmi við aðgerða- og þróunaráætlun sem gerð var í kjölfar sjálfsmats í sjö skólum. Í sex skólum hafði verið metið hvort markmiðum í aðgerða- og þróunaráætlun hafði verið náð.

Í sjö þessara átta skóla hafa verið sett viðmið um hvað bættur árangur í einstökum þáttum felur í sér. Jafnframt kemur fram að í sjö skólum var einstaklingsmiðað sjálfsmat notað við starfsmannastjórnun.

Framkvæmdin í heild var metin fullnægjandi í sex skólum, en fullnægjandi að hluta í tveimur skólanna. Í þeim tveimur skólum þar sem aðferðir voru ófullnægjandi var ekki lagt mat á framkvæmd.

Viðauki

Viðmið

Eftirfarandi eru viðmið ráðuneytisins sem lögð eru til grundvallar við úttektir á sjálfsmatsaðferðum skóla.

1. Formlegt

Lýsing á aðferðum við sjálfsmat þarf að liggja fyrir í sjálfsmatsskýrslu, skólanámskrá og hugsanlega í fleiri skriflegum gögnum frá skólanum. Fram þarf að koma hvort um er að ræða viðurkennda sjálfsmatsaðferð eða samsetta og aðlagða aðferð. Gera þarf grein fyrir hvernig að sjálfsmatinu er staðið í heild. Í lýsingunni þarf að koma fram hverjir stjórna verkinu, hverjir vinna það á hverjum tíma og til hverra það nær.

2. Altækt

Sjálfsmatið skal ná til allra helstu þátta skólastarfsins, þ.e. markmiða, stjórnunar, náms, kennslu, námsmats, nemenda, starfsfólks, aðbúnaðar og ytri tengsla. Ekki er þó gert ráð fyrir að skólar geti tekið jafn ítarlega á öllum þáttum á hverju ári.

3. Áreiðanlegt

Mikilvægt er að sjálfsmatið byggi á traustum gögnum og áreiðanlegum mælingum. Gögn úr bókhaldi skólans, t.d. námsferilsskrá og fjarvistaskrá, þurfa að vera tiltæk. Skólar geta þó ekki í öllum tilvikum byggt á tölulegum gögnum, en þurfa þá að meta starf sitt með öðrum hætti, eins og viðhorfakönnunum meðal ólíkra hópa, t.d. meðal nemenda, starfsfólks, foreldra, viðtökuskóla, almennings, atvinnulífs og brautskráðra nemenda.

4. Samstarfsmiðað

Allt starfsfólk þarf með einum eða öðrum hætti að koma að vinnu við sjálfsmatið. Við skipulagningu og undirbúning sjálfsmatsins þarf að kynna öllum starfsmönnum umfang verkefnisins. Jafnframt þarf að nást sátt um framkvæmd þess. Verkaskipting þarf að vera skýr og sömuleiðis stjórnun og ábyrgð. Á þessu stigi þarf að hafa í huga þátttöku nemenda, foreldra og annarra hagsmunaaðila í sjálfsmatinu.

5. Umbótamiðað

Í sjálfsmatsskýrslu þarf að birta aðgerða- og starfsáætlun um þær umbætur í skólastarfinu sem vinna þarf að í kjölfar sjálfsmats. Einnig þarf að birta upplýsingar um hvernig markmiðum umbótaáætlunar verði náð. Viðmið um hvað bættur árangur felur í sér þurfa að vera skilgreind.

6. Árangursmiðað

Skólinn skal vinna að því að meta hvort markmiðum skólans hafi verið náð og hvaða árangri skólstarfið hefur skilað út frá viðmiðum sem hann hefur sett sér. Þetta geta t.d. verið viðmið um námsárangur, vellíðan, umgengni, fjarvistir og brottfall.

7. Stofnana- og einstaklingsmiðað

Sjálfsmatið þarf að beinast bæði að stofnuninni sjálfri og einstaklingum innan hennar. Sem dæmi um þetta má nefna mat á frammistöðu skólans í samanburði við aðra, t.d. á samræmdum prófum og mat á stjórnun og kennslu.

8. Lýsandi

Í sjálfsmatsskýrslu þarf að vera stutt hnitmiðuð lýsing (texti, myndir, töflur) á starfsemi skólans. Lýsingin þarf að hafa tengsl við markmiðssetningu.

9. Greinandi

Í sjálfsmatsskýrslu þarf að birta styrk- og veikleikagreiningu, sem sett er fram kerfisbundið við hvern þátt matsins og síðan í samantekt í lokin.

10. Opinbert

Fyrirfram þarf að ákveða hverjir hafa aðgang að tilteknum þáttum sjálfsmatsins en sjálfsmatsskýrslu þarf að birta opinberlega. Hér þarf að tryggja að haldin séu í heiðri ákvæði gildandi laga, m.a. um meðferð persónuupplýsinga.

Matstækið

Menntamálaráðuneytið hefur hannað spurningalista á rafrænu formi sem úttektaraðilar skrá niðurstöður sínar í. Spurningalistarnir eru þrenns konar og fer val á spurningalista eftir stöðu sjálfsmats í hverjum skóla fyrir sig. Meginlistinn samanstendur af 42 spurningum sem úttektaraðilar svara ef skólinn hefur unnið að kerfisbundnu sjálfsmati. Listinn skiptist í fimm meginhluta:

I. Staða sjálfsmats – markmiðið er að fá fram upplýsingar um hver staða sjálfsmatsvinnu í skólanum er.

II. Sjálfsmatsaðferðir– markmiðið er að afla upplýsinga um það kerfi sem skólinn notar. Viðmiðin eru: formlegt, altækt, áreiðanlegt, samstarfsmiðað, umbótamiðað, árangursmiðað, stofnana- og einstaklingsmiðað, lýsandi, greinandi og opinbert.

III. Framkvæmd sjálfsmats – markmiðið er að fá fram upplýsingar um hvernig til hefur tekist með framkvæmd sjálfsmatsins.

IV. Heildarniðurstaða – markmiðið er að fá fram lokaniðurstöðu úttektaraðila um annars vegar sjálfsmatsaðferðirnar og hins vegar um framkvæmdina. Til að svara þessum hluta byggja úttektaraðilar annars vegar á hluta II og hins vegar á hluta III (sjá hér að ofan).

V. Greinargerð – markmiðið er að fá fram stutta samantekt (hámark 1 bls. A4) á niðurstöðum ásamt athugasemdum og öðrum upplýsingum frá úttektaraðilum.

Ef skólinn hefur einungis gert einstakar tilraunir með sjálfsmat um afmarkaða þætti skólustarfsins fylla úttektaraðilar út spurningalista sem samanstendur af sjö spurningum. Styttri listi er fylltur út ef ekkert hefur verið unnið við sjálfsmat eða undirbúningur sjálfsmats er hafinn. Úttektaraðilar skila í öllum tilfellum stuttri greinargerð með spurningalistunum.

Skólar í úttekt vorið 2007

Úttektir voru gerðar á sjálfsmatsaðferðum eftirtalinna skóla vorið 2007:

Borgarholtsskóli

Fjölbrautaskóli Vesturlands

Framhaldsskólinn í Austur-Skaftafellssýslu

Framhaldsskólinn í Vestmannaeyjum

Iðnskólinn í Hafnarfirði

Iðnskólinn í Reykjavík

Kvennaskólinn í Reykjavík

Menntaskólinn að Laugarvatni

Menntaskólinn Hraðbraut

Verzlunarskóli Íslands

Úttektaraðilar vorið 2007

Í janúar 2007 auglýsti menntamálaráðuneytið eftir aðilum til að taka að sér verkefni á sviði úttekta á sjálfsmatsaðferðum framhaldsskóla vor og haust 2007. Úttektir á sjálfsmatsaðferðum í hverjum skóla voru í höndum tveggja til þriggja einstaklinga sem saman hafa menntun og reynslu á sviði sjálfsmats, skólastarfs á framhaldsskólastigi og gæðastjórnunar. Úttektirnar sem fjallað er um í þessari skýrslu voru framkvæmdar af Unnari Hermannssyni, Presti Olaf Sigurjónssyni og Ásrúnu Matthíasdóttur.